

ФОРМА ЗА КОМЕНТАРИ ОТНОСНО
ПРОЕКТ ЗА КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПРОМЯНА НА УЧЕБНИТЕ ПРОГРАМИ

Име/Институция: Росен Люцканов, катедра "Философия" (СУ)

Данни за контакт: rosen.lutskanov@gmail.com

Общи впечатления: Според мен концепцията правилно определя основния проблем в българското образование: акцентът върху възпроизвеждането.

Силни страни: 1. Посочено е, че за да бъде решен този проблем е необходимо олекотяване на учебното съдържание; 2. Посочена е връзката между фокуса върху възпроизвеждането и формите на изпитване. Очевидна е необходимостта те да бъдат преразгледани.

Слаби страни: 1. Акцент върху митичната фигура на „ученика със средни когнитивни способности“. Как ще бъде очертан неговия профил и потребностите му? Не обслужва ли това изискване издателствата, които трябва да продават колкото се може повече учебници, а не потребностите на учителите и учениците, които очевидно са различни в училищата с различен профил? Според мен това показва, че е необходимо програмата да фиксира по-скоро целеви умения и компетентности, които трябва да бъдат изграждани, а не конкретните стъпки, които да съдействат за тази цел. 2. Липсва осъзнаване на значението на изграждането на умения, свързани с аргументацията (отговори на въпроса „защо?“) 3. Не се обсъждат уменията за работа с текст: извличане на теза, определяне на основанията в нейна подкрепа, преценка за тяхната достатъчност, активно търсене на допълнителна информация – значение на непозната дума, източници за проверка, изразяване на лично мнение.

Какво липсва? Концепцията не прави опит да обясни как ще бъде поделена задачата за изграждане на социална и емоционална интелигентност, национално самосъзнание и навици за здравословен живот между различните предмети в училище и в частност между предметите от философския цикъл и новия предмет „Добродетели и религии“.

Коментар: Необходимостта от олекотяване на учебното съдържание не е еднаква за различните предмети и в различните класове. Преценката какво да отпадне (или да бъде запазено) трябва да бъде формулирана въз основа на мнението на преподавателите.

Име/Институция: Александър Андонов. Член на Научния съвет на НУЦТИ-пенсиониран

Данни за контакт: alandonov@abv.bg; andonov@phls.uni-sofia.bg

Относно значението на историческите постижения на философията за образованието и проблемите на съвременното му състояние в България

Общи впечатления: Добър документ. Не поставя ограничения на обсъжданията. Показва съзнание за сложността на проблемите и необходимото време за работа.

Силни страни: Достатъчно ясно демонстрира водещите налични проблеми в българското образование.

Слаби страни: Няма опит за търсене на връзка между съвременното развитие на Р. България в образователното дело и успехите на България в създаването на българската азбука в съпоставката и с еврейската и гръцката азбуки, аргументирана от Черноризец Храбър. Пропуска се значението на разбиранията на Васил Левски за създаване на времевеене в историческото развитие на обществото.

Какво липсва?

- съобразяване с историческите постижения на България в самосъздаването и;
- най-новата история на опитите за промени в системата на българското образование;
- опит да се преценява състоянието на българското образование от гледна точка на развитието на философията на образованието през философията на: софистите за образованието, на Сократ, Платон, Аристотел, на философията на Новото време и преценките му за историческото развитие на образованието, на българските постижения в развитието на философията на образованието;
- съзнанието, че образованието следва да е отговорно за създаването на способности, които не са знания и умения, а личностни творчески характеристики на субектността на образоващите се;
- съзнание за значимостта на спецификата на т.нар. вродени заложи на образоващите се, през които би трябвало да напредва индивидуалното им развитие в образователния процес;
- съзнанието, че образователният процес следва да се осъществява под контрола и отговорността на самите образоващи се с техните желания и намерения като субекти на съществуването им.

Коментар:

1. Би трябвало вместо “учебни” програмите да се наричат ОБРАЗОВАТЕЛНИ. Това предложение отговаря на намерението на авторите на Концепцията учебните програми да не задават само “какво и колко учениците да учат, но и да формират начина на учене и преподаване”. Терминът “образование” включва не само “материала” за преподаване и учене, но и личностното развитие на обучаващите се, с всички творчески активности, които училището трябва да подпомага.

2. Няма как да се постига личностно развитие на учениците в образователния процес, ако заедно с това не се осигурява личностното развитие на учителите в него (Митренцева). За целта обаче е необходима обща визия, съобразена с всеобщностната реалност на образователния процес – какво и как да се промени в

състоянието на “ученичествуването” на учениците и съответно-в “учителствуването” на учителите. Без съзнание за тази промяна няма как да се подготвят програми, които работят за нейното осъществяване.

3. От гледна точка на онтологията на образователния процес интуитивно се търси промяна на субектността на ученичеството и съответно—на субектността на учителството. За целта обаче трябва да се изясни наличното им състояние за учениците и съответно - за учителите в действащата образователна система. Имам предвид, че няма съзнание за спецификата на субектността както на учениците, така и на учителите в нея – каква субектност изисква традиционната система за учене и научаване от учениците и съответно - за преподаване и изпитване от учителите.

4. Пояснение: водещата всеобщност на субектността е самосъздаването в неговата историчност, съответно – биографичност; в растеж и развитие чрез съзнателност за истина, вмняемост, свободата и отговорност. Към казаното следва да се прибави и спецификата на субектното общуване на учениците и учителите с генеративните програми на Изкуствения интелект, което вече придобива водещо значение в социалното общуване. Ясно е, че различните състояния на образованост трябва специално да бъдат изследвани със съответните методи за установяване на истинност. Един бърз преглед на историческото състояние би бил от полза, ако го мислим не като някакви събития, които са се случили някога и сега представляват само музеен интерес, а като дълбоко вкоренени в съвременното образование модели на мислене и поведение.

Имаме всички налични обстоятелства, изискващи да вземем предвид основните постижения и недостатъци за организиране на образователния процес, създавани в развитието на човешкото общество. Разбираемо е, че това не е лесна задача. Накратко поне трябва да имаме предвид философията на образованието, започвайки от софистите като “учителите на Гърция, благодарение на които образованието изобщо получило съществуване в Гърция” (Хегел, Г.В.Ф. История на философията. Т. 2. Изд. БКП. С. 1965. Превод от немски Генчо Дончев. Стр. 13). Философските постижения на Сократ, Платон и Аристотел. (“Ако някои могат да бъдат наречени учители на човешкия род, това са Платон и Аристотел) (Хегел. Пак там. Стр. 283). Аргументацията на Франсис Бейкън за създаването на Нов органон (Нов органон. Наука и изкуство, С. 1968). Постиганията на Имануел Кант за възможностите на “чистия разум” да познава чрез “схематизма на чистите разсъдъчни понятия” (Кант, Имануел. Критика на чистия разум- С. 1967. Изд. БАН. Стр. 225). Хегеловото осъзнаване на понятността на човешкото мислене като поддържащо цялото многообразие и развитие на човешкото разбиране в развитието му (Хегел, Пак там. Стр. 9). Същественият напредък на Анри Бергсон в познанието на реалността на времееността (Bergson, Henri. Time and Free Will: An Essay on the Immediate Data of Consciousness, first published in 1889.) Успехът на Матю Липман да организира образованието на младите поколения в мислене (Lipman, Matthew. Thinking in Education, Cambridge University Press 1991).

Изброените автори и произведения всъщност са по-скоро маркери, отбелязващи основни постижения. Аз преценявам всички тези водещи резултати на философската мисъл през реалността на субекта да се самосъздава и преобразува в творческия процес, мислен като откривания (Сократ/Платон), изобретявания (Бейкън) и проектирания (Маркс и екзистенциализма).

Изброените автори се имат предвид с постиженията си с оглед формулиране на предложения за решаване на съвременни проблеми. Трябва да сме наясно обаче с какво всеобщите изисквания за съвременно образование се различават от тези за традиционното. Както отбелязва Хегел: “Думата образование е неопределена. По-точно казано, онова, което свободната мисъл трябва да придобие, (в образованието - А.А.) трябва да идва от самата нея, трябва да бъде нейно собствено убеждение; сега хората вече не вярват, а изследват- с една дума, това е така нареченото в новото време просвещение (Хегел за резултата от дейността на софистите. История на философията. Т. 2., стр .13).

25.04.2025

Име/Институция: Евелина Варджийска/СУ “Св. Кл Охридски”, ФФ, катедра Философия

Данни за контакт: 0889 235908, eva.var22@gmail.com

Общи впечатления: Изглежда хаотична, без ясен фокус и на моменти почти вътрешно противоречива. Предпоставят се някакви решения без обосновка с емпирични данни или поне теоретични аргументи, например намаляване априори на часовете за профил.

Силни страни: Дискусията създава някаква възможност за промяна.

Слаби страни: Изобщо не се дискутира глобалната цел на образованието, няма хомогенност относно теоретичния педагогически модел, който да е рамка на концепцията (такава би могла да бъде, например, компетентностният подход - тогава и глобалната цел може да се опише като човек/гражданин, притежаващ определен набор от важни ключови компетентности); предложенията отново са “на парче”

Какво липсва? изобщо не се дискутира учебният план, т.е. какви часове по кой предмет в даден клас, нужни ли са промен, какви и защо; работата се предполага да започне от 3та или 4та стъпка - работата по съдържанието, без да са изяснени целите, приоритетите на равнището на образователни политики

Коментар:

Име/Институция: Мая Митренцева, Регионално управление на образованието, София

Данни за контакт: rio_mmitrenceva@abv.bg

Общи впечатления: Документът показва воля за осъществяване на промяна и трансформация на образователната ни система, като разписва и необходимите етапи на работата.

Силни страни : Показва до голяма степен актуалното състояние на образователната ни система и необходимостта от промяна.

Слаби страни:-

- Не се отчитат постижения във философията на образованието у нас, както и постиженията и недостатъците на историческото развитие на философията. Става въпрос за познаване на анализа на философските основания от които се ползва традиционното образование и философските основания на новата образователна система, основана на творчество и иновации.
- Не отчита връзката между учебните програми - учебници - урочната форма на обучение, което води до описаните негативни резултати.
- Работи концептуално с поставяне на знанието и логистичното му използване в основата на компетентността и умението, което затваря предварително възможността за самостоятелното постигане на очакваните резултати от ученика /Кант го посочва в Критика на чистия разум на стр.222 „Общата логика не съдържа и не може да съдържа никакви предписания за способността за съждение“/. В този смисъл не се разбира обучението като начало, което не започва от знанието, а от познавателния процес по откритие, изобретение, проектиране на образоващите се.
- Не посочва, че липсата на система за оценяване, която да отговаря на съвременните изисквания, не би могло да се компенсира от наличието на компонент за оценяване в учебните програми.

Какво липсва?

- Въпреки направеното в образователната ни система слез 1999 г. със стандартите за учебно съдържание и рамковите изисквания за изработване на стандартите за учебно съдържание - в-к Аз – Буки – бр. 47, 1999 г., изработване на учебно – изпитна програма за ДЗИ по Свят и личност, постиженията от методологическо естество в обучението по „Свят и личност“ в проектното мислене и обучение и други, концепцията не отчита, че опитите за адаптиране на настоящите учебни

програми по отношение на новостите, се оказват неуспешни. Става въпрос, че въпреки тези адаптации основните проблеми остават, поради което е необходима трансформация на образователната ни система.

Коментар: Проблемите са такива, че се нуждаем от новаторство и творчество на различните нива, но главното е в поемането на инициатива от учениците в клас. Не става въпрос за разширение или надграждане на преподадения материал. Ако от учениците се изисква да научат преподадения материал като водещо изискване, след това не бихме могли да имаме новаторство и творчество.

Философията на образованието у нас има определени постижения в работата в изследваща общност и образованост вместо заучаване и възпроизвеждане, в това число създаване и използване на критерии за оценяване на Олимпиадата по философия, които преценяват оригиналността, създаването на смисъл и убедителността на участниците, концепцията за „Свят и личност“ като дисциплина с методологически характер, която използва постиженията на всички учебни дисциплини в училище за самосъздаване и трансформация в личностното развитие, вж. „Общи пояснения, методически препоръки и специфични форми на оценяване по „Свят и личност“ – Архив на МОН – 2004 г., създаване на Олимпиадата по гражданско образование със система за оценяване на личностното развитие, превръщането на Олимпиадата по философия в световно събитие по инициатива на България, фестивал „Идеите, които променят света“ на НУЦТИ към СУ „Св. Кл. Охридски“, „Философия с деца“ като факултативни програми в детската градина и училище и др. Тези постижения са свързани със съответни теоретични изследвания, необходими за търсената промяна.

Име/Институция: Веселин Дафов, катедра „Философия“, СУ „Св. Климент Охридски“

Данни за контакт: vhdafov@phls.uni-sofia.bg

Общи впечатления: Документът дава възможност за сравнително структурирана дискусия за философията, от която, с която ще се обмислят промените. Но не поставя въпросът за изработване на нова философия.

Силни страни: Посочват се някои очевидни недостатъци на сегашното положение - претовареност на учители и ученици, прекалената специализация, претрупването със знания, възпроизводството на знания и т.н.

Слаби страни: Остава впечатлението, че се разчита да се вземе отнякъде една вече готова формула, която не е прилагана досега в българското образование, която готова формула трябва да бъде доизкусурена за нашите условия и спрямо нея да се извършат промените.

Не се отчита (поне не се показва) досегашния опит с промените в образованието. Това личи във формулировката на Първата от основните цели на Промяната: “Да подготвим учениците за живота и ...”. Ако целта е наистина тази, то всички заявки за промени остават само празни думи. Вместо това се иска учениците да живеят наистина, не да се подготвят за учене, а да учат. Не да се подготвят да правят открития и да изобретяват и т.н., а наистина да откриват и изобретяват, и т.н. Иначе остават в позицията когато творят и създават да преминават отвъд училищното или да чакат специално позволение за това.

Училището се представя като институция за учене, а не за образование. Проблематизира се ученето и овладяването.

Разбирането за “компетентност” стои по онзи начин, в който компетентностите биват свеждани до умения, но универсални.

Какво липсва?

Липсва обръщането към темата за личностното и обществено развитие, основани на създаване, творчество, иновации и проектиране. Без тях, всички опити за въвеждане на компетентностен подход, олекотяване на съдържание, и т.н. ще останат само формални и въпреки най-добронамерените опити за промяна, ще доведат до същите резултати, както досега.

Коментар:

Човешкото достойнство, включително на учениците (не само деца) бива зачитано в най-висша степен в битието на създателя, твореца, откривателя. Действителността, действията, чрез които това се осъществява се разпознават като мислене: критическо, творческо, диалектическо, високо-подредено, отговорно, загрижено. Именно през тях се проявява и грижата и отговорността за личностното и социалното развитие на общността и обществото.

Име/Институция: Николета Николова, катедра “Философия”, СУ “Св. Климент Охридски”

Данни за контакт: nikoletanikolova1@gmail.com

Общи впечатления: Хаотичен текст, който по никакъв начин не прилича на “концепция”, доколкото тя би трябвало да е ясна, структурирана, задълбочена и обоснована.

Силни страни: Повдига се въпросът за уменията и компетентностите на учениците, за функционалната грамотност (но се въздържа от коментар за изследването PISA, с което авторите на концепцията се опитват да се обосноват), за емоционалната интелигентност и социализация.

Слаби страни: В документа смело се правят генерализации за учебни програми и предмети, без обаче да е споменато или направено каквото и да е изследване (тъй като аз не виждам конкретни посочени резултати от такова в документа) - че те са

причина за дефицити, демотивация и самоизключване. Генерално се говори и за самото българско образование, при положение, че трудно може да се открие момент след 90-те, когато то набляга само на знания по който и да е предмет. В същото време в концепцията се има предвид промяна към подготовка за бъдещия живот, което е абсолютна отживелица и препраща към други, минали времена. Странно стои твърдението за компетентности за успешен живот, твърде обещаващо и амбициозно (обикновено се говори за ключови компетентности, които допринасят за успешен живот). Не се коментира как се засилва (евентуално) възпитателната функция на образованието (чрез индоктринация или чрез свободно дискутиране и проблематизиране на ценности). Същото може да се каже за социално-емоционалните умения. Не се коментира и (макар шеговито казано) за какво точно се освобождава време за учителите и учениците. Не се коментира защо трябва да се намали профилираната подготовка, твърдението стои някак нормативно: "X казва, че трябва да се случи това". Не става ясно кой е ученикът със средни когнитивни способности и какво означава този термин. По-убедително е да си мислим, че такъв ученик не съществува. А и ако мислим за онези със средни когнитивни способности, какво остава за учениците с високи такива и за техните права - не е казано. Няма и никаква яснота относно това, кой е широк и кой е тесен специалист според МОН, и защо от едните да няма повече нужда.

Макар и като начало, изобщо не е уточнено кой създава новите учебни програми, което създава доста възможни интерпретации, някои от които неприятни. Кой решава какво да отпадне и какво да добави за съвсем различни предмети, остава загадка.

Какво липсва? В документа липсва прецизиране на употребата на редица термини, указания за пътя, по който поставените цели ще бъдат постигнати; научна обосновка на сериозните твърдения в текста не е дадена.

Коментар: В резултат, опитът за промяна може да е добър, но се получава следното в текста: X търси начин да създаде и утвърди нови учебни програми, които да се отличават с научност, системност и обоснованост, но публикува текст, който по никакъв начин не остава обоснован. Тонът е нормативен.

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар:

Име/Институция:

Данни за контакт:

Общи впечатления:

Силни страни:

Слаби страни:

Какво липсва?

Коментар: